

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TA'LIMIY FAOLIYATNI TASHKIL QILISHDA VA RIVOJLANISH MARKAZLARINING O'RNI

Xorazm viloyati Shovot tumani DMTT-2 direktori

Atoxonova Roziya Egambergonovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada bolaning rivojlanish markazlardagi faoliyati jarayoni hamda markazlarda o'yin orqali faoliyat davomida kutilayotgan natijaga erishish yo'llari yoritib berilgan. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglari maktabgacha ta'lim maqsadlarini amalga oshirishda asosiy rolni o'ynaydi.

Kalit so'zlar: Markaz, bilim, tarbiya, rivojlanish, bolalar, bilish jarayoni, takomillashtirish, texnologiya, malaka, jarayon, rivojlanish, usullar.

Аннотация: В статье описывается процесс деятельности ребенка в центрах развития и пути достижения ожидаемых результатов в ходе деятельности через игру в центрах. Педагоги дошкольных образовательных организаций играют ключевую роль в реализации целей дошкольного образования.

Ключевые слова: Центр, знания, образование, развитие, дети, познавательный процесс, совершенствование, технология, навыки, процесс, развитие, методы.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda rivojlanish markazlarini tashkil etishning asosiy sharti pedagogdan tayyor bilim olishdan ko'ra, bolaga rivojlanish markazlarida faoliyatni tanlash imkoniyatini berish, bunda u atrofda dunyo haqida bilimlarni mustaqil ravishda egallashi, ko'nikmalari va qobiliyatlarini rivojlantirish, bolaga qiziquvchanlik, mustaqil izlanish, tadqiqot jarayoniga qo'shilish imkoniyatini berishdir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarorida maktabgacha ta'lim tizimida olib boriladigan ishlar mazmuni aniq belgilab berildi. Unga ko'ra maktabgacha ta'lim tizimiga

innovatsiyalarni, ilgʻor pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish, MTT larda bolalarni rivojlantirishga mutlaqo yangi yondashuvlarni joriy etish kabi vazifalar belgilab qoʻyildi. Qaror bilan birgalikda Oʻzbekiston Respublikasi maktabgacha taʼlim tizimini 2030- yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi ham tasdiqlandi. Konsepsiya doirasida maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlanishi uchun shart-sharoitlar yaratiladi. MTTda rivojlanish markazlarini tashkil etish Davlat talablari va «Ilk qadam» davlat oʻquv dasturini amalga oshirishni nazarda tutadi. Markazlarda ishlash har bir bolaning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda eng samarali rivojlanishiga imkon beradigan tarzda, uning individual qobiliyatlari, qiziqishlari, faoliyat darajasini inobatga olgan holda tashkil etiladi.

Rivojlanish markazlari tasnifi va ularning oʻziga xos talablari:

Har bir guruhda 5 ta markazlar boʻlib, ularning har birida izlanish va oʻyinlar uchun yetarli miqdordagi materiallar saqlanadi. Qurilish va konstruksiyalash markazida turli xil va shakldagi qurilish elementlari mavjud boʻlib, bolalar ulardan oʻz fantaziyasiga tayangan xolda inshootlar bunyod etadilar: misol uchun koʻrgan tarixiy obidalari, uylar, garajlar, koʻprik va shu kabilar. Qurilish bilan mashgʻul boʻlgan bolalar bu yerda juda koʻp narsalarni oʻzlashtirib oladilar. U bolalarning matematik qobiliyatlarini rivojlantirishga, ijtimoiy koʻnikmalarni egallashga yordamlashadi, muammolarni hal etish tajribasini beradi. Bu yerda, shuningdek, ijodiy yondashishni namoyon etish va bajariladigan ishga diqqatni jalb etishni oʻrganish mumkin.

Tarbiyachilar va bolalar xoxish-istagiga koʻra koʻplab turli narsalarni – oyinchoq mashinalar, yuk mashinalari, samolyotlar, gazlama boʻlaklarini qoʻshib qoʻyish mumkin. Syujet-rolli oʻyinlar va dramalashtirish markazida bolalarda haqiqiy hayotdan olingan kichik naʼia koʻrinishlarini oʻynashga xoxish-istak uygʻotish uchun albatta kerakli kiyimlar va boshqa narsalar boʻlishi zarur. Bular ularda atrofda nimalar sodir boʻlayotganini anglash, ularni ajrata olish hamda hayotda oʻz oʻrinlarini tushunib yetishlariga yordam beradi.

- Rivojlanish markazlarining mazmuni madaniy-tarixiy qadriyatlarga, milliy an'analarga, tabiat va iqlim bilan belgilanadigan xususiyatlarga mos kelishi kerak.
- Rivojlanish markazlarining mazmuni atrof-muhit haqidagi dastlabki g'oyalarning asoslarini yaratishi, bolaning muvaffaqiyatli ijtimoiylashuviga yordam berishi lozim.
- Rivojlanish markazlari bolaning ehtiyojlari va manfaatlariga xizmat qilishi kerak.
- Rivojlanish markazlarini tashkil etishda bolalarning yosh xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olish.
- Rivojlanish markazlarini tashkil etishda bolalarning yosh xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olish.

Rivojlanish markazlari shunday tashkil etilganki, bu yerda har bir bola yoqtirgan vazifasini bajarish imkoniga ega. Markazlarda jihozlarni joylashtirish bolalarning umumiy qiziqishlariga ko'ra kichik guruhlarga bo'linib olishiga imkon beradi (qurilish, chizish, qo'l mehnati, teatr va o'yin faoliyati, tajriba-sinov va h.k.).

Rivojlanish markazlaridagi tematik, didaktik materiallarlar bolaning ehtiyojlari va manfaatlarini qondirishga xizmat qilishi kerak. Markazlarning dizayni estetik, bolalar uchun jozibali bo'lishi kerak, va mustaqil faoliyatga bo'lgan istakni keltirib chiqarishi kerak. Gurux xonasidan moslashuvchan va o'zgaruvchan tarzda foydalanish talab etiladi. Guruh xonasida rivojlanish markazlarini yaratishda o'yin faoliyatining etakchi rolini hisobga olish kerak. Rivojlanish markazlaridagi jihozlar xavfsiz va didaktik materiallarlar bolaga tegishli bo'lishi va bolalarning yoshiga mos bo'lishi kerak. Rivojlanish markazlari bolalar va kattalar bilan aloqa qilish va birgalikdagi faoliyatni, shuningdek o'z o'zi bilan shug'ullanish imkoniyatini ta'minlashi kerak. Tematik rejalashtirishga ko'ra, pedagog rivojlanish markazlarini didaktik materiallarlar va o'yin uskunolari bilan ta'minlash ustida o'ylashi va to'ldirishi kerak. Har bir markazning maqsadiga muvofiq haftaning boshida pedagogning tematik rejasiga binoan, materiallarlar tayyorlanadi va jihozlanadi. Bolaning rivojlanishi faqat o'quv faoliyatida

emas, balki o‘yin tarzida ham amalga oshiriladi. Markazlardagi bolalarning o‘yin va kognitiv faoliyati davomida tarbiyachi bolalarning ishini kuzatib boradi, tavsiya etilgan materiallar bolalar uchun qanchalik qiziq, qulay va xavfsiz ekanligiga e‘tibor qaratadi. Agar kerak bo‘lsa, tarbiyachi didaktik materiallarni to‘ldiradi yoki o‘zgartiradi. Tarbiyachi guruhdagi barcha bolalar besh kun davomida har bir markazga tashrif buyurishini ta‘minlaydi. Kuzatish va tahlil asosida kutilayotgan natija, muammolar, echimlar tarbiyachi har hafta oxirida bolalarning o‘z maqsadlariga erishgan yutuqlarini qayd etadi, agar shunday bo‘lsa, muammolar pedagogning va bolalarning va uning otalarining shaxsiy ishi bilan belgilanadi.



Qurilish, konstruktorlik va matematika markazi: har xil qurilish to‘plamlari - kublar, legolar, bloklar, konstruktorlar, o‘ynash uchun didaktik o‘yinlar va boshlang‘ich matematik tasavvurlarni rivojlantirish uchun o‘quv materiallari.



Syujetli-rolli o‘yinlar va dramalashtirish markazi: teatrning barcha turlari uchun atributlar va o‘yin materiallari, rolli, dramatik, rejissyorlik va dramatzatsiya o‘yinlari, shlyapalar - maskalar, o‘yin to‘plamlari va burchaklarda o‘ynash uchun o‘yinchoqlar - masalan «Sartarosh», «Kasalxona» va "Do‘kon" o‘yinlari atributlari.



Til va nutq markazi: didaktik o‘yinlar, tematik mavzuli, katta va kichik formatdagi rasmlar, tasviriy materiallarlar, voqealar ketma-ketligini belgilash uchun rasm seriyalari, turli mezonlarga ko‘ra guruhlash va boshqalar, bolalar kitoblari kutubxonasi, tematik albomlar, topishmoqlar albomlari, magnit harflar to‘plami, "Rasmlı Alifbo" kubiklari.

Ilm, fan va tabiat markazi: atrof-muhit madaniyati bo'yicha didaktik materiallarlar, «Tabiat va odam» rasmlari va illyustratsiyalari, valiologiya bo'yicha maketlar, tabiiy materiallarning xususiyatlarini o'rganish uchun materiallarlar, to'plamlar, tadqiqotlar va tajribalar uchun, bilim to'plamlari, o'ynash uchun o'yin mavzular to'plamlari - uy va yovvoyi hayvonlar, dengiz hayoti, hasharotlar, qushlar.



San'at markazi: tasviriy faoliyat zarur jixozlar, xalq hunardmanchilik mahsulotlari tasvir etilgan albomlar va illyustratsiyalar, dekorativ-amaliy san'at, turli xil xalqlarning hayoti, madaniyati, urf-odat aks ettirilgan rasmlar, bolalar yozuvchisi va O'zbekiston shoirlari portretlari, tematik rang-barang kitoblar, erkin ijod uchun rasm chizish albomlari.

Kutilayotgan natijalar: Pedagogning rivojlantiruvchi markazlarda faoliyat jarayonidan keng foydalanishi natijasida quyidagicha ijobiy samaradorligiga erishish mumkin.

Masalan:

- ✚ tarbiyalanuvchilarni erkin vaqtini maroqli va mazmunli o'tkazishga ;
- ✚ tarbiyalanuvchilarni mustaqil harakat qilishga va jamoa bilan ijtimiylashuvini ta'minlashga ;
- ✚ tarbiyalanuvchilarni o'ziga nisbatan ishonch uyg'otish hamda o'z ishini faxrlanish tuyg'ularini uyg'tishga;
- ✚ pedagog faoliyati jarayonida rivojlantiruvchi muhitini ta'minlashga;
- ✚ mashg'ulotlar uchun ajratilgan vaqtni amaliy va samarali o'tkazishga;
- ✚ mashg'ulotlarni "o'yin" tarzida olib borishga;
- ✚ O'qitishning motivatsiyasini kuchaytirishga;
- ✚ Bolalarni turli ko'rinishidagi faoliyat turlariga jalb qilishga;
- ✚ Fikrlash, mulohaza qilish va bahslashishga;

Xulosa: Shunday qilib, rivojlanish markazlarida to'g'ri tashkil etilgan ishlar har bir bolaga o'ziga yoqadigan narsani topishga, uning kuchli va qobiliyatiga ishonishga, kattalar va tengdoshlar bilan o'zaro munosabatlarni o'rganishga, tushunishga imkon beradi va ularning his-tuyg'ularini va xatti-harakatlarini baholashga imkon beradi va aynan shu rivojlanayotgan ta'lim asosida yotadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablari. Toshkent-2018 yil.
2. "Ilm yo'li" variativ dasturi. Toshkent "Sano-standart" 2020 yil.
3. A.N.Abdullayev. "Innovations in the field of pedagogical technologies of teaching in technical higher education institutions" Republic-wide scientific and technical conference on "Modern research, innovations, current problems and development trends of techniques and technologies"